

dunya kishilik hoquqi xitabnamisi

söz bēshi

insanlar ailisining barliq ezalirining özige xas izzet-hörmitini shuningdek ularning barwer we tewrenmes hoquqini etrap qilishning dunyawi erkinlik, heqqaniyet we tinchliqning asasi ikenliki.

kixilik hoquqigha étibarsiz qarash we haqaret kelturush ewj élip kixilerning wijdanini bulghaydighan yawuz zorawanliqqa aylan'ghanliqi, hemme adem söz erkinliki we étikad erkinlikidin behrimen bolidighan hemde wehime we namratliqtin xaliy bolidighan dunyaning yetip kélishi addiy xelqning aliy arzusi dep élan qilin'ghanliqi.

insanlarning ilajisizliqtin zorawanliq we zulum ustide isyan kōturimiz dep tewekkulige heriket qilip yurmesliki üçün, kishilik hoquqini qanun arqiliq idare qilish yoli bilen qoghdash zōrūr bolghanliqi,

dōletler ara dosttluq munasiwetning tereqqiyatini algha sürüş zōrūrluki.

birleshken dōletler teshkilatigha eza dōletler xelqining birleshken dōletler xartiyiside özlirining asasiy kishilik hoquqi, insaniy izzet-hörmiti we qedir-qimmiti shuningdek er-ayallarning barawerlik hoquqi toghrisidiki eqidisini qayta tekitligenliki hemde bir qeder chong erkinlik اساسida jem'iyetning yuksilishi we turmush derijisining yaxshilinishini algha sürüşke bel baghligghanliqi.

eza dōletlerning birleshken dōletler teshkilati bilen hemkarliship, kishilik hoquqi we asasiy erkinlikning omumyuzluq hōrmetlinishi we emelge qoyulushini algha sürüş yolida qet'iy iradige kelgenliki.

ashu hoquq we erkinlikni omumyüzlūk chushinishning shu qet'iy iradining toluq emelge ashurulushigha muhim tesir kōrsitidighanliqi.

kōzde tutulghachqa, hazir

yighin,

barliq xelq we barliq dōlet tiriship emelge ashuridighan ortaq ölchem süpitide mushu dunya kishilik hoquqi xitabnamisini élan qilidu. her bir adem we ijtimai'iy apparatning mushu xitabnamini her daim este ching saqlap, telim we terbiye arqiliq hoquq we erkinlikning hōrmetlinishni tiriship algha sürüşti hemde dōletlerning we xelq'araning tedrijiy ilgrilesh tedbirliri arqiliq ashu hoquq we erkinlikning eza dōletlerning özidiki xelq arisida shuningdek shu dōletlerning bashqurush tewelikidiki zéminida yasaydighan xelq arisida omumyüzlūk we unumluk étirap qilinishi we emelge qoyulushini umid qilidu:

1-madda

hemme adem zatidinla erkin, izzet-hōrmet we hoquqta babbarawer bolup tughulghan. ular eqilghe we wijdan'gha ige hemde bir-birige qérindashliq munasiwitige xas roh bilen muamile qilishi kérék.

2-madda

hemme adem mushu xitabnamide qeyt qilin'ghan barliq hoquq we erkinliktin behrimen bolush salahiyitige ige. ular irqi, renggi, jinsi, tili, dini, siyasiy qarishi yaki bashqa qarishi, dōlet teweliki yaki ijtimaiy kélip chiqishi, mülki, tughulushi yaki bashqa salahiyiti jehettin qilche perqlenmeydu.

uning ustige hemme adem ozi tewe dōlet yaki zéminning siyasiy, memuriy yaki xelq'ara ornining oxshash bolmasliqi bilen perqlenmeydu. Bu zéminning musteqil zémin, wakaliten bashqurulwatqan zémin. aptonomiyisiz zémin yaki bashqa herqandaq igilik hoquqigha chek qoyulghan halettiki zémin bolushidin qet'iynezer.

3-madda

hemme adem hayatliqtin, erkinliktin we jismani bixeterliktin behrimen bolushqa hoquqluq.

4-madda

herqandaq ademni qul qilishqa yaki qul qatarida ishlitishke bolmaydu. herqandaq shekildiki qulluq tozumnimu, qullarni élip-sétishnimu men'i qilish kérék.

5-madda

herqandaq ademni rehimsizlik bilen qiynashqa yaki wehshiy, insaniyetsiz yaki jaqaret xarakterlik muamilige yaki jazagha duchar qilishqa bolmaydu.

6-madda

hemme adem herqandaq jayda qanun aldidiki kishilik izzitini étirap qildurushqa hoquqluq.

7-madda

hemme adem qanun aldida babbarawer hemde qilche kemsitilmey, qanunning barawer qoghdishidin behrimen bolushqa hoquqluq. Hemme adem mushu xitabnamige xilap herqandaq kemsitishtin we mushundaq kemsitishke turtke bolidighan herqandaq qilmishning ziyankeshlikdin saqlinish üçün, barawer qoghdashtin behrimen bolushqa hoquqluq.

8-madda

herqandaq adem özining asasiy qanun yaki qanunlar bexsh etken asasiy hoquqi ziyankeshlikke uchrighanda, layaquetlik dōlet soti arqiliq bundaq ziyankeshlik herikitidinunumluk qutulup qélishqa hoquqluq.

9-madda

herqandaq ademini herqandaq shekilde qolgha élishqa, nezer bent qilishqa yaki sürgün qilishqa bolmaydu.

10-madda

hemme adem musteqil hem xalis sotning adil we ochuq soraq qilish bilen özining hoquqi we mejburiyatini mueyyenleshturushke hemde özige qoyulghan herqandaq jinayi eyibni éniqliwélishqa pütünley teng hoquqluq.

11-madda

jinayi ishlar bilen erz qilin'ghanliki adem aqlash jehette lazimliq barliq kapaletke érishken ashkara sotta jinayiti barliqi qanun boyiche delillengiche gunahsiz dep qarilisqa hoquqluq.

herqandaq ademning herqandaq qilmishi yaki qilmishsizliqi sadir bolghan waqtida dōlet qanuni yaki xelq'ara qanun boyiche jinayi ishlar jinayitini shekillendurmigen bolsa, jinayi ishlar jinayitini ötküzgen dep hōküm chiqirishqa bolmaydu. jinayi jaza jinayet ötküzgende tetbiq qilindighan qanundiki belgilimilerdikidin éghirlitiwétilse bolmaydu.

12-madda

herqandaq ademning xususiy turmushigha, ailisige, turalghu jayigha we xet-alaqisige xalighanche arilishiwlélishqa bolmaydu. Uning sheni we shōhritige hujum qilishqa bolmaydu. bundaq arilishishtin yaki hujumdin saqlinish üçün, hemme adem qanunning qoghdishidin behrimen bolushqa hoquqluq.

13-madda

hemme adem herqaysi dōletlerning zéminida erkin kochushke we olturaqlishishqa hoquqluq.

hemme adem herqandaq dōlettin kétishke, jomlidin öz dōletidin kétishke hoquqluq hemde özining dōlitige qaytip kélishke hoquqluq.

14-madda

hemme adem ziyankeshlikdin saqlinish üçün, bashqa dōletlerde panah tileshe we panahlinishqa hoquqluq.

heqiqeten gheyriy siyasiy jinayet yaki birleshken dōletler teshkilatning asasiy meqsiti we prinsipigha xilap qilmish bilen eyiblangen ehwal astida, bundaq hoquqtin paydilinishqa bolmaydu.

15-madda

hemme adem dōlet tewelikidin behrimen bolushqa hoquqluq.

herqandaq ademni dölet tewelikidin xalighanche mehrum qilishqa bolmaydu. uning dölet tewelikini özgertish hoquqini inkar qilishqimu bolmaydu.

16-madda

yash qoramigha yetken er-ayallar irq. dölet teweliki we din jehettin herqandaq cheklimige uchrimalay, toylishishqa we öy tutushqa hoquqluq. Ular nikah jehette, toy qilghan mezgilde we nikah toxtimi bikar qilin'ghanda, barawer hoquqqa ige bolushi kérek.

er terep bilen ayal terepning ixtiyar qilishi we tamamen maqul bolushi arqisidila toy qilishqa bolidu.

aile tebiyy we اساسiy ijtimaiy birlik, u jem'iyet we dölet terpidin qoghdilishqa tégishlik.

17-madda

hemme ademning mülükke ongche igidarliq qilish hoquqi shuningdek bashqilar bilen shérıklishop igidarliq qilish hoquqi bolushi kérek.

herqandaq ademni mal-mülükidin xalighanche mehrum qilishqa bolmaydu.

18-madda

hemme adem idiyiwı, wıjdaniy we diniy erkinlik hoquqigha ige: bu hoquq shu ademning özining dinini yaki étiqadini özgertish erkinlikni shuningdek özining dini yaki étiqadini diniy éqide, emeliyet, namaz-ibadet we emrimerup arqiliq yalghuz yaki öm, ashkara yaki mexpiy ipadilesh erkinlikni öz ichige alidu.

19-madda

hemme adem öz teshebbusini bildirush we pikir bayan qilish erkinlikidin behrimen bolushqa hoquqluq: bu hoquq mudaxilige uchrimalay öz teshebbusini saqlap qélish erkinlikini we uchur hem pikirlerni herqandaq waste arqiliq we dölet ayrimisigha qarimay izdesh, qobul qilish we tarqitish erkinlikini öz ichige alidu.

20-madda

hemme adem tinch yol bilen yighin ötküzüş we teshkilatlargha oyushush erkinlikidin behrimen bolushqa hoquqluq.

herqandaq ademni melum bir teshkilatning tewelikige otushke zorlashqa bolmaydu.

21-madda

hemme adem döletni idare qilishqa özi biwaste qatnishish yaki özi erkin tallighan wekili arqiliq qatnishish hoquqigha ige.

hemme adem öz dölitining hökümet ishlerigha barawer purset bilen qatnishish hoquqigha ige.

xelqning iradisi hökümet hoquqining asasi: bu irade qerellik we heqiqiy saylam bilen ipadilinishi kérek. saylam omumyüzlük we barawer awaz bérish hoquqigha اساسlinishi hemde yoshurun awaz bérish yaki obdanla erkin awaz bérish boyiche élip bérilishi kérek.

22-madda

her bir adem jem'iyetning bir ezasi bolush süpiti bilen, ijtimaiy kapalettin behrimen bolushqa hoquqluq hemde özining shexsiy izzet-hörmiti we kishilik ghururining erkin rawajlinishi üçün zörür bolghan iqtisadiy, ijtimaiy jehettiki we medeniyet jehettiki her xil hoquqlardin behrimen bolushni emelge ashurushqa hoquqluq. bu emelge ashurush döletning tirishchanliqi we xelq'ara hemkarliq arqiliq hemde herqaysi döletlerning teshkilati we bayliq ehwalı boyiche bolidu.

23-madda

hemme adem ishleshke, erkinkesip tallashqa, adil we muwapiq xızmet sharaitidin behrimen bolushqa hemde ishsiz qélishtin saqlinish kapitalitidin behrimen bolushqa hoquqluq.

hemme adem herqandaq shekilde kemsitilmey, oxshash ish üçün oxshash heq élish hoquqigha ige.

ishligen ademning her biri adil we muwapiq heqtin behrimen bolushqa, özining we aile tawabiatining insaniy izzet-hörmetke layiq turmush sharaitigha ige bolushini kapaletke ige qilishqa, zörür tepilghanda. uninggha bashqa ijtimaiy kapaletni qoshumche qilishqa hoquqluq.

hemme adem özining menpeitini qoghdash üçün, ishchilar uyushmisini teshkillesh we uninggha qatnishish hoquqigha ige.

24-madda

hemme adem dem élish we bikar yürüş hoquqidin, jumlidin ish waqtining chekini eqilge muwapiqlashturush hemde qerellik, maashliq dem élish hoquqidin behrimen bolidu.

25-madda

hemme adem ozining we aile tawabiatining salametliki we parawanlıqini kapaletke ige qilish üçün zörür bolghan turmush sewiyisidin, jumlidin yémeklik, kiyim-kécheq, turalghu öy, dawalinishtin we zörür ijtimaiy mulazimetchiliktinbehrimen bolush hoquqigha ige: ishsiz qalghanda, késel bolup qalghanda, mejruh bolup qalghanda, tul qalghanda, qerighanda yaki tizginligili bolmaydighan bashqa ehwal bilen tirikchilik iqtidarini yoqatqanda, kapalettin behrimen bolushqa hoquqluq.

anilar we balilar alahide étibardin we yardemdin behrimen bolushqa hoquqluq. barliq balilar nikahliq yaki nikahsiz tughulghanlıqigha qarimay, okhshash ijtimaiy muhapizettin behrimen bolushqa tégishlik.

26-madda

hemme adem bilim élish hoquqigha ige. bilim élish heqsiz bolushi kérek. héch bolmighanda, bashlan'ghuch we اساسiy basquchta shundaq bolushi kérek. bashlanghuch ma'arip mejburiyet xaraktérida bolushi kérek. téxnika ma'aripi we kespiy ma'aripni omumyüzlük tesis qilish kérek. aliy ma'aripning ishikini netijige qarap barliq kishilerge teng echiwétish kérek.

ma'aripning meqsiti ademning xasliqini toluq yétildurush hemde kishilik hoquqi we اساسiy erkinlikke bolghan hörmetni kücheytish. ma'arip herqaysi döletler, irqlar, yaki herqaysi diniy guruhlar ara chushinishni, yol qoyushni we dostluqtin ilgiri sürüşhi hemde birleshken döletler teshkilatining tinchliqni qoghdash yolidiki turluk paaliyetlirini algha sürüşhi kérek.

ata-anilar perzentlirining élishqa tégishlik bilim turlirini awwal tallash hoquqigha ige.

27-madda

hemme adem jem'iyetning medeniy turmushigha erkin qatnishop, sen'ettin behrimen bolushqa hemde ilim-pen tereqqiyatidin we uningdin hasil bolghan parawanlıqtin teng behrimen bolushqa hoquqluq.

hemme adem özi ijad qilghan ilmiy, bed'iy eserlerdin we guzel sen'et eserliridin hasil bolghan meniwi we maddiy menpe'et munasiwiti bilen, qoghdilish hoquqigha ige.

28-madda

hemme adem mushu xitabnamide qeyt qilinghan hoquq we erkinlikning toluq ré'allishishigha imkan béridighan bir xil ijtimaiy we xelq'ara tertipni telep qilishqa hoquqluq.

29-madda

hemme adem jem'iyet aldida mejburiyetni üstige alghan bolidu. chünki, ularning xasliqi jem'iyet ichidila erkin we toluq rawaj tapalaydu.

hemme adem özining hoquqi we erkinlikini yürüzgende, qanunda belgilengen cheklimgila uchraydu. bundaq cheklimini belgileshtiki birdinbir meqset bashqilarning hoquqi we erkinlikining tégishlik derijide étirap qilinishi we hörmet qilinishigha kapaletlik qilish hemde demokratik jem'iyette exlaq. jamaet tertipi we umumiy parawanlıqning orunluq éhtiyajigha layqlishish.

ashu hoquq we erkinliklerni yürüzgende, herqandaq ehwalda birleshken döletler teshkilatning اساسiy meqsiti we prinsipigha xilapliq qilishqa bolmaydu.

30-madda

bu xitabnamining herqandaq bir maddisini herqandaq dölet, guruh yaki shexs mushu xitabnamide qeyt qilinghan herqandaq hoquq we erkinlikni buzush meqsitidiki pa'aliyet yaki heriketlerni élip bérishqa hoquqluq dep sukut qilidighan menide chushendurushke bolmaydu.